

Landgoed de Horte

Visie en beoogde werkzaamheden

Landschap Overijssel

Auteurs: [redacted]
Rapportnummer: UITN-2024-0502
Datum: 14-9-2026
Coverfoto: De Horte
Fotograaf: [redacted]

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4

2 Totaalvisie de Horte 4

3 Korte geschiedenis van de Horte 5
- 3.1 Formele stijl voor 1820 5
- 3.2 Vroeg landschappelijke aanleg fase 1: 1820 – 1851 6
- 3.3 Vroeg landschappelijke aanleg fase 2: 1851 tot 1972 7
- 3.4 Landschap Overijssel laag 1973 tot heden 9

4 Visie op de buitenplaats 11
- 4.1 Visie buitenplaats 11
- 4.2 Formele aanleg 12
- 4.3 Vroege landschappelijke aanleg fase 1 binnen de formele structuren 12
- 4.4 De vroeg landschappelijke aanleg fase 2 rond het huis met rijke tuincultuur 12
- 4.5 Periode Landschap Overijssel en waterschap 13
- 4.6 Zichtlijnen 13

5 Voorgenomen werkzaamheden 14
- 5.1 Werkzaamheden gebied koetshuis/landbouwschuur 14
- 5.2 Werkzaamheden linde- en zomereikenlaan 16
- 5.3 Werkzaamheden tuin achter huis de Horte 17
- 5.4 Werkzaamheden voorplein de Horte 19
- 5.5 Werkzaamheden voorwand in de hof voor de Horte 19

Bijlage 1: Zichtlijnen 21

Bijlage 2: Kaartset werkzaamheden 23

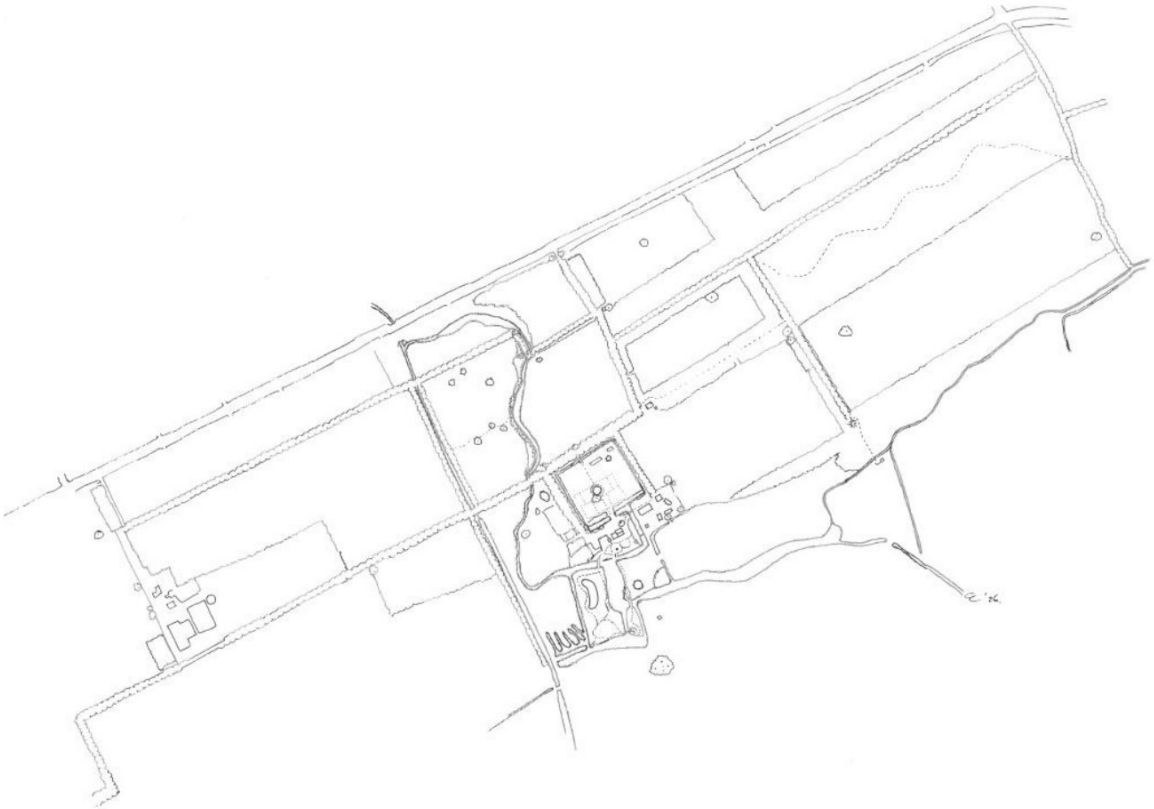
Bijlage 3: Overzicht tijdlagen 34

1 Inleiding

Een landgoed is nooit voltooid. Door de tijd heen ontwikkelt een landgoed zich voortdurend onder invloed van de wensen en behoeften van de gebruiker. Voor Landschap Overijssel is het behoud van dit erfgoed voor toekomstige generaties van groot belang. Door landgoederen mee te laten bewegen met hun tijd, blijven zij maatschappelijk relevant en wordt hun voortbestaan gewaarborgd. Hiervoor is het essentieel dat keuzes worden gemaakt vanuit kennis van het erfgoed en een visie die recht doet aan de historische en landschappelijke waarden ervan.

2 Totaalvisie de Horte

Wij werken vanuit de overtuiging dat ontwikkelingen op de Horte de bijzondere en unieke kwaliteiten van het landgoed niet mogen aantasten, maar deze waar mogelijk juist moeten versterken. Minimaal streven we ernaar deze waarden duurzaam te behouden voor de toekomst. Op die manier bouwen we aan een toekomstbestendig landgoed, zodat ook toekomstige generaties kunnen blijven genieten van de Horte.

Figuur 1: Overzichtskaart de Horte

3 Korte geschiedenis van de Horte

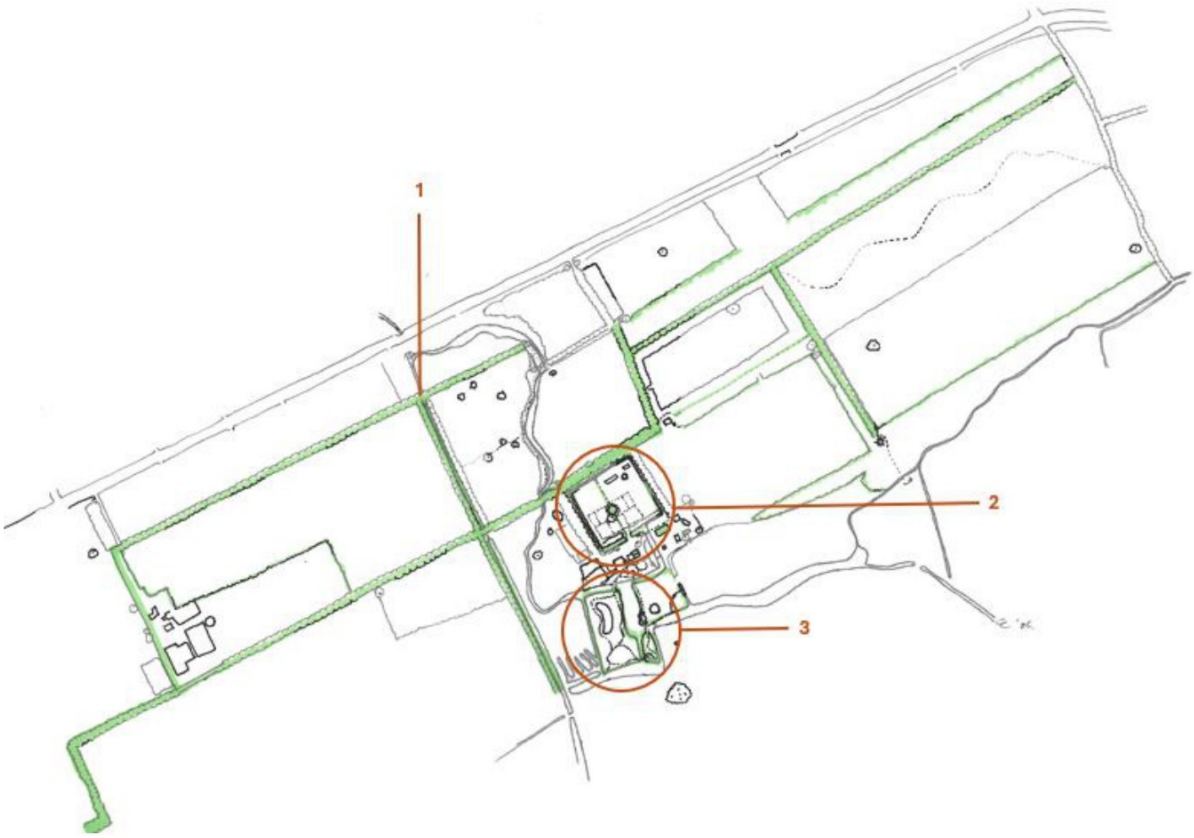
Onderstaande beknopte geschiedenis is gebaseerd op een samenvatting van eerdere historische onderzoeken, waaronder die van Het Oversticht (1994) en Karin Bevaart (juni 2017). Deze is aangevuld met latere bevindingen, nieuwe bronnen en resultaten van terreinonderzoek.

3.1 Formele stijl voor 1820

Gelegen in een oude, op veel plaatsen nog goed leesbare landschapslaag maakt de Horte deel uit van de buitenplaatsengordel tussen Dalfsen en Zwolle. In dit historische landschap is de loop van een oude dode Vechtarm nog herkenbaar. De landgoederen, boerderijen, akkers en de oude dorpsweg lagen van oudsher op de hogere zandgronden, terwijl de lager gelegen natte gebieden werden gebruikt als weidegrond

De vroegste vermelding van de Horte dateert uit 1391. In de zeventiende eeuw was het huis al een aanzienlijk gebouw, wat blijkt uit de aanslag met twee vuursteden. Het geheel had destijds vooral een nutsfunctie. De boerderij, (moes)tuin, boomgaard, visvijvers en de jacht vormden belangrijke onderdelen van het landgoed. De aanleg is uitgevoerd in de formele stijl en sloot aan bij deze functies.

In 1789 kwam de Horte in bezit van Johannes Matthias van Rhijn. In 1800 kocht hij het naastgelegen Frankelaar, dat al beschikte over een vroege landschappelijke aanleg. Van Rhijn had zijn vermogen verdiend als resident in Mataram in Nederlands-Indië. Hij hernoemde Frankelaar tot Mataram en gaf de Horte de naam Djokjakarta. In 1791 liet hij het huis herbouwen als jachthuis en in 1796 trad hovenier Ludewig Henrich Osterwisch in dienst. Dit wijst erop dat zich in deze periode een meer verfijnde tuincultuur ontwikkelde.

Figuur 2: Huidige situatie met formele aanleg

Legenda:
1. Rechte lanenstructuur (in groen) met bosschages ten behoeve van de jacht
2. De Hof aangelegd als omgrachte nutstuin met kenmerkende middenas en vijver
3. Visvijvers waarvan de contouren van de eilanden behouden zijn

Figuur 3: Jachtlaan naar de Mataram

Figuur 4: Stucwerk hal de Horte

3.2 Vroeg landschappelijke aanleg fase 1: 1820 – 1851

Na het overlijden van Van Rhijn brak een onrustigere periode aan. Waarschijnlijk werd in het begin van de negentiende eeuw het huis uitgebreid met wat nu bekendstaat als de Hortezaal. Vanaf 1821 huurde Petrus Helmich de Horte. In 1822 betaalde hij tuinarchitect Anton Blum en diens knecht ruim een maand kost- en daggeld. Hoewel niet precies bekend is welke werkzaamheden zij uitvoerden, duidt de duur van hun verblijf op omvangrijke ingrepen, waarschijnlijk zowel aan de tuin als het omliggende terrein.

In deze periode werden slingerpaden toegevoegd binnen de formele structuur van het landgoed. Een deel daarvan is nog steeds zichtbaar of herkenbaar op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Deze paden maakten afwisselende wandelroutes mogelijk met steeds wisselende belevingen van het landschap. Vermoedelijk werden toen ook delen van het landgoed voorzien van stinzenbeplanting.

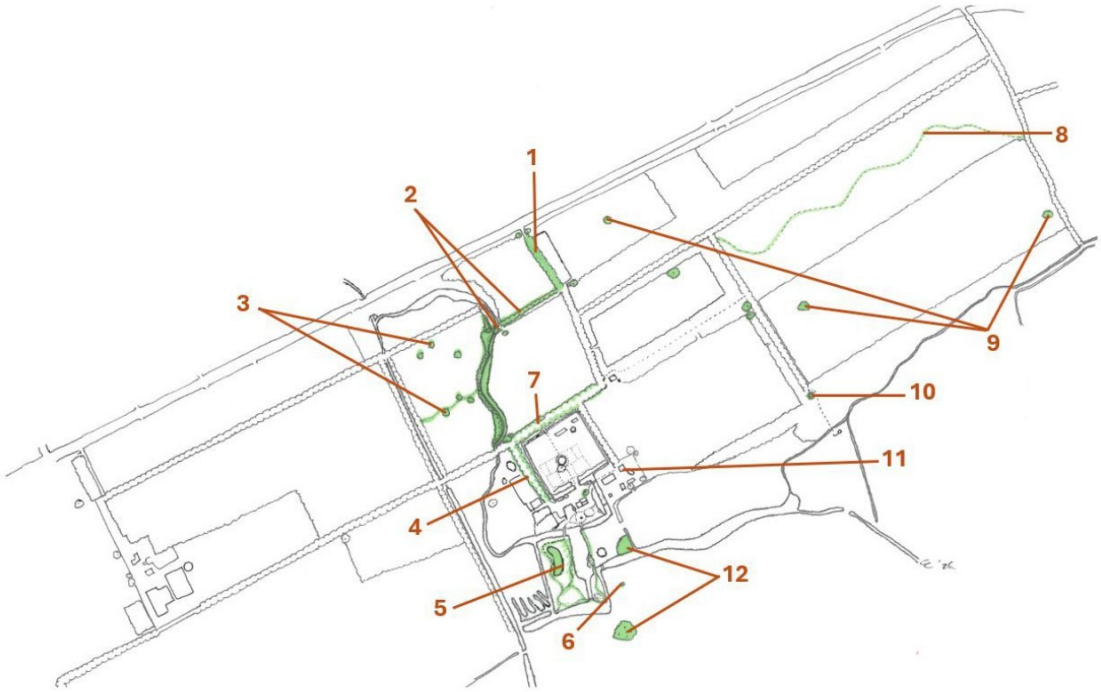
In 1827 werden de Horte en de Mataram verkocht aan Johan Adriaan baron van Fridagh en zijn vrouw Gesina Jacoba van Kantelaar. Op de kadastrale minuutplannen van 1832 is nog duidelijk de formele aanleg zichtbaar, maar ook een vroege landschappelijke inrichting die zich daarbinnen ontwikkelde.
Het echtpaar Van Fridagh woonde eerder op de buitenplaats Landwijk, dichter bij Zwolle. Zij lieten het huis ingrijpend verbouwen, waarvan een gevelsteen aan de achterzijde nog getuigt. Na het overlijden van Gesina in 1851 werden de Horte en de Mataram gescheiden.

Figuur 5: Solitaire boom

Figuur 6: Duiventil in kadering

Figuur 7: Vroeg landschappelijke aanleg fase 1

Legenda:
1. Nieuwe oprijlaan
2. Driepuntbruggetje met linde, naaldboom, slingersloot en lindelaan
3. Slingerpad door hakhout met bomen
4. Oprijlaan met aan de ene kant rode en de andere kant groene beuken
5. Engels parkje met vergraven vijvers en nieuwe paden en bomenwand
6. Duiventil
7. Dwarslaan van eiken en lindes
8. Slingerpad door hakhout
9. Diverse solitairen en zichtbomen. (N.B. voor de leesbaarheid niet allemaal aangestreept)
10. Kogelvanger
11. Schuur bij boerderij
12. Boomgroepen

3.3 Vroeg landschappelijke aanleg fase 2: 1851 tot 1972

De jongste dochter van Gesina, Diderica Jacoba van Fridagh erft de Horte en vestigde zich ook op de Horte, terwijl de Mataram werd verkocht aan mr. Jan Arend Godert baron Vos van Steenwijk.

Door deze scheiding ontwikkelde de Horte zich tot een zelfstandig landgoed, met een eigen tuinbaas, koetshuis en andere voorzieningen. Het accent verschoof geleidelijk van een functioneel jachtlandgoed, waarin representatie een integraal onderdeel vormde, naar een buitenplaats die primair gericht was op verblijf en ontspanning. Daarbij kreeg de tuin een steeds prominentere rol. Hoewel de representatieve functie behouden bleef, kreeg deze een minder formeel karakter. Dochter Diderica liet het huidige koetshuis / tuinmanswoning bouwen, getuige de gevelsteen uit 1858. Samen met haar echtgenoot Adriaan Gustaaf Arthur Sloet tot Oldenhuis bleef zij tot haar overlijden op de Horte wonen. In deze periode was G.H. Wijnhoud als tuinbaas in dienst. Foto’s uit die tijd tonen een rijk ingerichte tuin met kuipplanten en tuinvazen.

Op de militaire kaart van 1897 is zichtbaar dat de voormalige visvijvers waren omgevormd tot een parkje in landschapsstijl. De watergang naast het koetshuis was gedempt en de Emmertochtsloot opgenomen in de aanleg. Waarschijnlijk dateren ook de theekoepel en de brug naar het zogenoemde Engelse werkje uit dezelfde periode als het koetshuis (1858). Rondom het huis kregen bovendien steeds meer exotische boom- en plantensoorten een plaats.

In 1884 maakte architect Koch een ontwerp voor een meidenvleugel en een orangerie, die in 1892 werden voltooid. Na het overlijden van Diderica in 1901 erfde haar nicht Johanna Adriana Sichterman het landgoed. Zij liet voor haar tweede echtgenoot het Witte Huis bouwen als biljartpaviljoen en gaf opdracht voor de bouw van een druivenkas en een tuinschuur. Vermoedelijk verscheen in dezelfde periode ook de houten schutting aan de achterzijde van de hof. Zowel Diderica als Johanna Adriana stonden bekend om hun grote belangstelling voor planten, waarbij Johanna nadrukkelijk de tuinmodes van haar tijd volgde. (Getuige onder andere de foto's en de bouw van de orangerie)

Figuur 8: Tuinbaas Wijhoud bij de kas

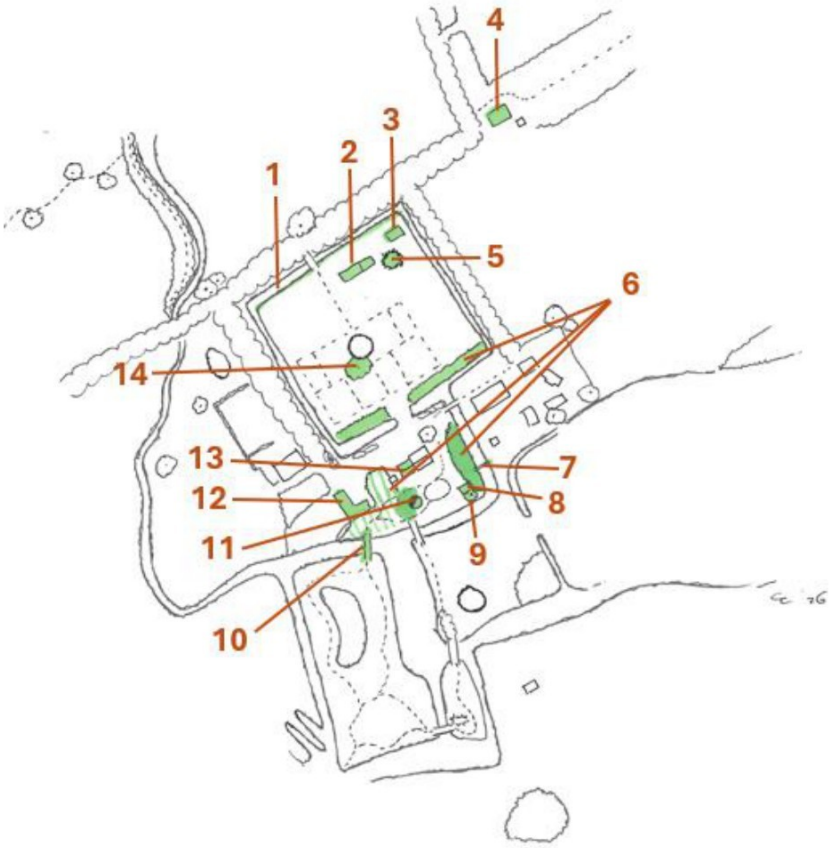

Figuur 9: Achterzijde Horte met orangerie

Figuur 10: Tuin met exoten zoals hier de zwarte moerbei

Na deze periode, die eindigde met het overlijden van Johanna in 1930, veranderde er weinig aan de aanleg van de Horte totdat Landschap Overijssel het landgoed in 1973 in eigendom kreeg.

Figuur 11: Vroeg landschappelijke aanleg fase 2

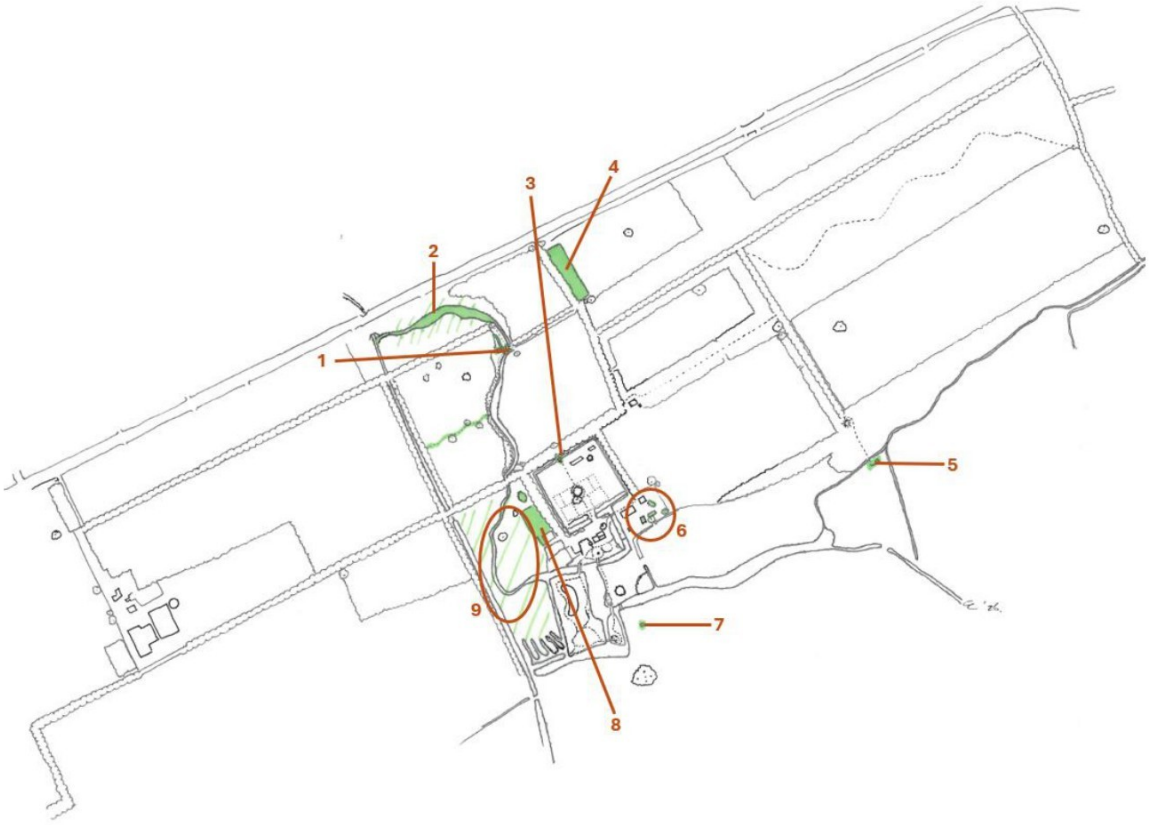
Legenda:
1. Schutting rondom tuin ten behoeve van fruit
2. Kassen
3. Tuinschuurtje
4. Biljarthuisje/Witte huisje
5. Sequoia
6. Borders hof en tuin worden aangevuld met meer kleur en exoten. In de tuin staan ook citrussen in kuipen
7. Bruggetje naar Horteboer in verband met verzorging kippen
8. Kippenhok
9. Ginkgo
10. Parkbrug
11. Prieel
12. Koetshuis
13. Orangerie
14. Zwarte moerbei

3.4 Landschap Overijssel laag 1973 tot heden

Na de verwerving in 1973, startte Landschap Overijssel met omvangrijke restauraties. Het huis kreeg een kantoorfunctie, evenals de orangerie en later ook de voormalige landbouwschuur. Het oude schuurtje voor het aggregaat werd ingericht als fietsenstalling. Om de privacy van de bewoners van de boerderij te waarborgen verdwenen enkele historische bruggetjes, waaronder het kippenbruggetje richting de beek en de brug vanaf de boerderij naar het kippenhok. Daarvoor in de plaats kwam een nieuwe brug dichter bij de voorzijde van het huis.

Begin jaren tachtig werd de tuin grotendeels opnieuw aangeplant. Om de hof beter toegankelijk te maken voor bezoekers werd in de middenas een nieuw bruggetje aangelegd, waarmee tevens een historische zichtlijn werd hersteld die eerder door een schutting was afgesloten. Voor bezoekers en personeel werden parkeerplaatsen aangelegd bij respectievelijk het hoofdterrein en de landbouwschuur.

Rond 2000 werd de Emmertochtsloot opnieuw uitgegraven en het beekje achter het huis opgehoogd. In de weide naast de landbouwschuur werd reliëf aangebracht. Ook werden rondom het huis, met name aan de achterzijde, diverse nieuwe bomen geplant, waaronder twee moerascipressen (ca. 2015). Vanaf 2022 zijn de driepuntsbrug en de duiventil gerealiseerd, elementen die al zichtbaar waren op de kaarten van 1832.

Figuur 12: Kaartje nieuwe toevoegingen waterschap en Landschap Overijssel

Legenda:
1. Nieuwe driepuntbrug
2. Emmertochtsloot vergraven met vistrappen en natuurinrichting
3. Ophaalbruggetje om publiek toegang tot tuin te geven
4. Parkeerplaats voor wandelaars
5. Vogelkijkscherm en platform
6. Diverse bijgebouwen
7. Duiventil
8. Parkeerplaats voor personeel
9. Natuurinrichting en vergraven Emmertochtsloot

4 Visie op de buitenplaats

4.1 Visie buitenplaats

De Horte is een bijzondere plek: een historisch landgoed én de thuisbasis van Landschap Overijssel. Het is een plek waar wordt gewoond en gewerkt, waar erfgoed en natuur worden beschermd en waar ruimte is voor leren, beleven en ontmoeten, altijd met respect voor de geschiedenis en het karakter van het landgoed. Waar mogelijk willen we deze bijzondere plek delen met bezoekers.

De Horte ligt in een eeuwenoud landschap dat deels nog zichtbaar en beleefbaar is, maar waarvan ook veel sporen verborgen onder het maaiveld aanwezig zijn. Deze historische gelaagdheid helpt ons om antwoorden te vinden op actuele vraagstukken. Daarom werken wij vanuit het principe van water- en bodem-sturend ontwerpen en beheren. Binnen de bredere landgoederenzone tussen Dalfsen en Zwolle vervult de Horte bovendien een belangrijke rol als schakel in een netwerk van natuurgebieden en historische landschapselementen. De oude dorpenweg en de Emmertochtsloot — een restant van een voormalige Vechtmeander — vormen hierin belangrijke verbindende structuren.

Historische gelaagdheid behouden en versterken
Voor landgoed de Horte streven wij ernaar het karakter van de buitenplaats, met al haar historische lagen, te behouden en waar mogelijk te versterken. Erfgoed- en natuurwaarden vormen daarbij het uitgangspunt voor keuzes rond gebruik, inrichting en functie. Het historisch onderzoek van Karin Bevaart uit 2017, aangevuld met nieuwe inzichten en kennis, vormt hiervoor de basis. Om de ontwikkeling van het landgoed inzichtelijk te maken, onderscheiden we verschillende tijdslagen en zones.

De Horte heeft haar huidige vorm gekregen door de wensen en behoeften van bezitters en bewoners in verschillende periodes. Zo ontwikkelde de Horte zich van het jachtlandgoed met een jachthuis behorende bij een groot en rijk landgoed tot een kleinere zelfstandige buitenplaats en uiteindelijk een landgoed waar men thuis was.

Zo ontstond uiteindelijk een gelaagd landgoed. Deze gelaagdheid is ook nu nog bijzonder goed op het landgoed terug te zien. Het is juist deze gelaagdheid die we in stand willen houden. We kiezen nadrukkelijk niet voor één afzonderlijke tijdslaag.

- Laag 1: de formele aanleg als jachtlandgoed met haar rechte lanen, de hof, [etc.];
- Laag 2: de eerste fase van de vroeg landschappelijke aanleg met onder andere de verlandschappeling van Anton Blum met de slingervijver, slingerpaadjes, [etc.]. Hierbij speelden de familie van Rhijn als eigenaar en Helmich als huurder een belangrijke rol in de vormgeving;
- Laag 3: de tweede fase van de vroeg landschappelijke aanleg met haar rijke tuincultuur, het Engelse werkje, Koetshuis/tuinmanswoning, kassen [etc.]. Diderica Jacoba van Fridagh en later haar nichtje Johanna Adriana Sichterman drukten hiermee hun eigen stempel op de Horte, met name in het gebied dicht bij het huis. Waarbij de Horte zich inmiddels ontwikkeld had tot een zelfstandig landgoed;
- Laag 4: de eigentijdse toevoegingen uit de tijd van Landschap Overijssel en het waterschap, zoals de verlengde slingervijver, [etc.].

De elementen uit deze tijdslagen in de huidige situatie zijn weergegeven op de kaartenset in bijlage 3. De zones zijn een globale aanduiding om betere en eenduidigere beslissingen te kunnen nemen. Deze is niet bedoelt om bestaande elementen uit een andere periode te verwijderen. Juist de gelaagdheid en de kruisingen van de lagen maken het karakter van dit landgoed. Deze willen wij behouden en waar mogelijk versterken. De indeling met tijdslagen en zones helpen ons om het karakter van die specifieke locatie te versterken of om ontwikkelingen mede vorm te geven.

4.2 Formele aanleg

De Horte werd oorspronkelijk aangelegd als jachtlandgoed en vormde lange tijd één geheel met de Mataram. De formele structuur uit de zeventiende en achttiende eeuw is nog altijd goed herkenbaar en beleefbaar. Deze structuur willen wij behouden, juist omdat zij vrijwel volledig intact is gebleven.

Kenmerkend zijn de twee hoofdonderdelen van de aanleg: de hof aan de voorzijde en de formele aanleg met visvijvers aan de achterzijde, later ontwikkeld tot het Engelse werkje. Samen met de lanenstructuur vormen zij de ruimtelijke basis van het landgoed. Ook historische elementen zoals de 'bomenwand' in het Engelse werkje, de tableaus en het gewerenrek in de hal maken deel uit van deze periode. Daarnaast behoort ook de structuur van de hof met haar gracht tot deze historische laag.

4.3 Vroege landschappelijke aanleg fase 1 binnen de formele structuren

In het begin van de negentiende eeuw werd de vroege landschapstijl grotendeels binnen de formele structuur uitgevoerd. Deze nieuwe laag vormt een samenhangend geheel met de oudere formele structuur.

Tot deze fase behoren onder meer de vergraven Emmertochtsloot, slingerpaden door het hakhout, zichtlijnen, solitaire bomen en boomgroepen, de driepuntsbrug, de duiventil en de bomenwand in het Engelse werkje. Waarschijnlijk was tuinarchitect Anton Blum verantwoordelijk als ontwerper voor deze aanpassingen. De opdrachtgevers waren de bewoners Petrus Franciscus Helmich en later Derk Nicolas van Rhijn.

Voor het park kiezen wij ervoor de formele aanleg en deze vroege landschappelijke laag als één geheel te behouden. Beide lagen zijn sterk met elkaar verweven ontworpen, terwijl hun eigen karakter door de verschillende vormentaal nog steeds goed herkenbaar is. Latere toevoegingen worden, waar passend en mogelijk, zoveel mogelijk teruggebracht naar deze historische structuren. Ook het documenteren van verdwenen of verborgen elementen maakt deel uit van deze benadering.

4.4 De vroeg landschappelijke aanleg fase 2 rond het huis met rijke tuincultuur

In de tweede helft van de negentiende eeuw ontwikkelde de Horte zich verder in een latere landschapsstijl. Nadat het landgoed werd afgesplitst van de Mataram kreeg het opnieuw de naam de Horte, nadat het eerder Djokjakarta had geheten. Diderica Jacoba Fridag was in deze periode bewoonster van het landgoed.

Het parkje achter het huis met de rechthoekige vijver werd omgevormd tot een Engels werkje. Door de zelfstandige ontwikkeling van de Horte ontstonden nieuwe wensen op het gebied van gebruik, representatie en beheer. Daarom beschouwen wij deze periode als een afzonderlijke historische laag.

In 1858 werden het koetsierswoning/tuinmanswoning en waarschijnlijk ook de theekoepel gebouwd. De tuin direct achter het huis kreeg een rijkere en meer verfijnde inrichting. Tegen het einde van de negentiende eeuw was sprake van een uitgesproken tuincultuur met kuipplanten en tuinvazen. In 1892 werden naar ontwerp van architect Koch een meidenvleugel en een orangerie toegevoegd. Johanna Adriana Sichterman liet in 1901 het Witte Huis bouwen als biljartkamer voor haar echtgenoot. Kort daarna verschenen ook de druivenkassen, de tuinschuur en later een kippenhok met ren achter het huis, verbonden met de boerderij door een bruggetje.

De rijke tuinaanleg uit deze periode komt ook tot uitdrukking in de aanwezigheid van exotische boomsoorten, waaronder de sequoia, zwarte moerbei, ginkgo en kuipen met citrussen

Voor de tuin rondom het huis, het koetshuis, het Engelse werkje en in de hof kiezen wij ervoor deze negentiende-eeuwse laag als uitgangspunt te nemen. Juist hier is deze periode het meest compleet en zichtbaar aanwezig, terwijl oudere structuren nauwelijks meer herkenbaar zijn. Alleen de hoofdstructuren en contouren uit eerdere perioden blijven behouden als onderdeel van de formele aanleg. Binnen deze laag is bovendien een duidelijke gradatie zichtbaar: van een sobere landschappelijke inrichting naar een

rijke tuin direct rond het huis, met vazen en citrussen. Per deelgebied is deze karakteristiek afzonderlijk uitgewerkt.

4.5 Periode Landschap Overijssel en waterschap

De periode waarin Landschap Overijssel en het waterschap actief waren op de Horte heeft geen rijksmonumentale waarde. Toch nemen wij deze fase ter informatie mee, zodat een helder onderscheid zichtbaar blijft tussen de verschillende ontwikkelingsperioden van het landgoed.

Het zichtbaar maken van deze tijdslagen is voor ons een vanzelfsprekende keuze. Op deze manier doen wij recht aan het aanwezige erfgoed én maken wij tegelijkertijd inzichtelijk hoe een landgoed zich door de eeuwen heen blijft ontwikkelen.

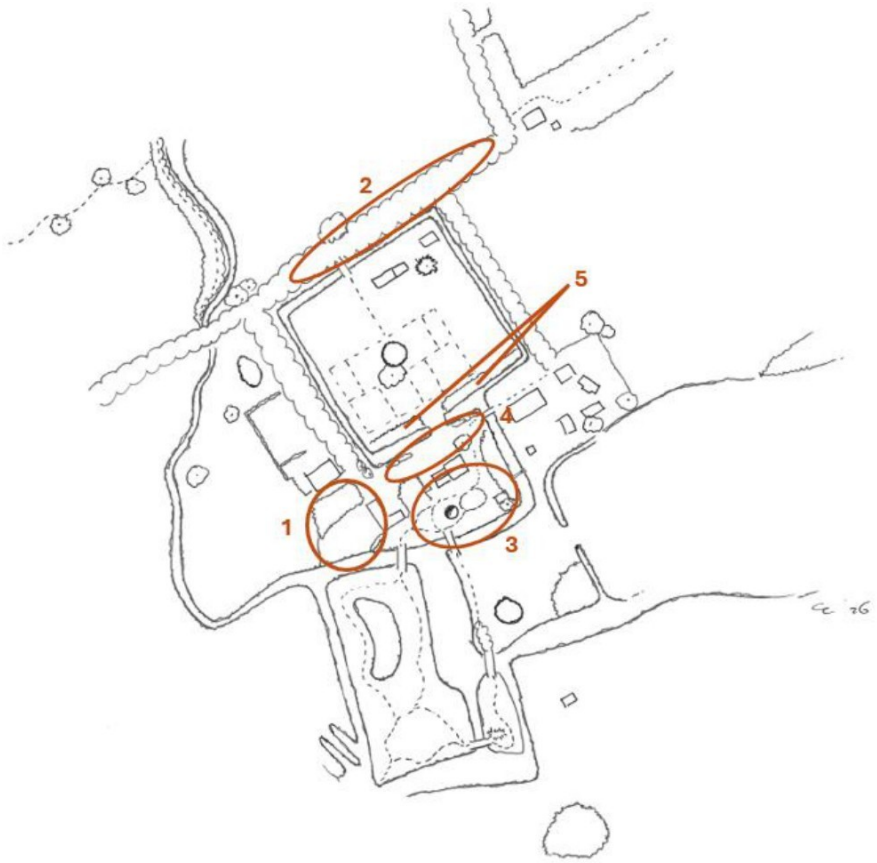
4.6 Zichtlijnen

Zichtlijnen en velden vormen een belangrijk onderdeel in de beleving van het landgoed. In bijlage 1 zijn deze uitgewerkt.

5 Voorgenomen werkzaamheden

In het document “Kaartset restauratie De Horte“ zijn op tekening de verschillende werkzaamheden uitgewerkt en hieronder verder toegelicht. De werkzaamheden zijn verdeeld over 5 locaties:

1. Gebied achter het koetshuis inclusief de overgang naar de landbouwschuur;
2. Laan vervanging (linde-eikenlaan);
3. Tuin achter het huis;
4. Voorplein voor het huis;
5. Voorwand in de hof voor de Horte.

Figuur 13: Kaartje locaties voorgenomen werkzaamheden

5.1 Werkzaamheden gebied koetshuis/landbouwschuur

5.1.1 Beoogd resultaat gebied koetshuis/landbouwschuur

Het gebied tussen het koetshuis en de landbouwschuur vormt een natuurlijke overgang tussen wonen en werken. Het markeert de scheiding tussen het privéterrein van het koetshuis en het meer functionele werkgebied rondom de landbouwschuur. Visueel is het bestaande reliëf dat de randen van de oude insteekhaven vormde weer zichtbaar en beleefbaar en de zichtlijnen zijn in ere hersteld.

De depressie wordt omsloten door oude bomen die behouden blijven. Aan de ene zijde staan lindes, die vanaf de oprijlaan opnieuw zichtbaar en beleefbaar worden. Aan de andere zijde bevinden zich oude tamme kastanjes, die op deze plek ook in veterane staat nog vele jaren kunnen blijven staan. De depressie onderscheidt zich van de hoger gelegen delen door de aanwezigheid van stinzenplanten. Verder naar het westen zorgt een open loofbos, met gras en een kruidachtige ondergroei, voor een geleidelijke en eenvoudige overgang naar de achterliggende weide, passend binnen het historische karakter van de plek.

5.1.2 Werkzaamheden en toelichting gebied koetshuis en landbouwschuur

Hoe dit gebied er historisch precies heeft uitgezien is slechts gedeeltelijk bekend. Aangenomen wordt dat het altijd een relatief eenvoudig ingericht terrein is geweest, voornamelijk bestaand uit grasland met bomen. Er zijn geen aanwijzingen voor een rijk uitgewerkte tuinaanleg.

Tussen de rij van vier zomerlindes en drie oude tamme kastanjes ligt een duidelijke depressie. Op historische kaarten is hier een soort insteekhaven zichtbaar met aan het uiteinde een vrijwel vierkante vorm. Vermoedelijk stond hier ooit een eenvoudige overkapping of halfopen schuurtje, hoewel hiervan geen beschrijvingen bekend zijn. Het opnieuw watervoerend maken van deze laagte zou waarschijnlijk schadelijk zijn voor de aanwezige bomen. Daarom kiezen we ervoor het reliëf en de bestaande structuur te behouden en de plek te consolideren. Tegelijkertijd vormt de depressie een natuurlijke afscheiding tussen de tuin van het koetshuis — dat na renovatie als woning wordt verhuurd — en het omliggende terrein.

Figuur 14: Kadastraal minuutplan +AHN1

Op enkele plaatsen is het reliëf verstoord geraakt; deze beschadigingen worden hersteld. Opgeslagen maaisel wordt verwijderd. De huidige overkapping halverwege de depressie verdwijnt, evenals de verwilderde struikenborder die doorloopt tot het kleine schuurtje bij het huis. Deze beplanting, bestaande uit onder andere hortensia, forsythia, weigelia, laurierkers en camelia, is aangebracht door de laatste bewoner vanaf ongeveer 1970 en past niet binnen het historische karakter van deze plek.

Voor de toekomstige huurder van het koetshuis worden kaders opgesteld voor inrichting en beheer van het directe tuingedeelte, onder andere ten aanzien van verharding, type beplanting en onderhoud.
In het bosje ten westen van de depressie wordt doorgeschoten opslag verwijderd, zodat de bestaande structuur en waardevolle bomen weer beter zichtbaar worden.

5.1.3 Te behouden elementen

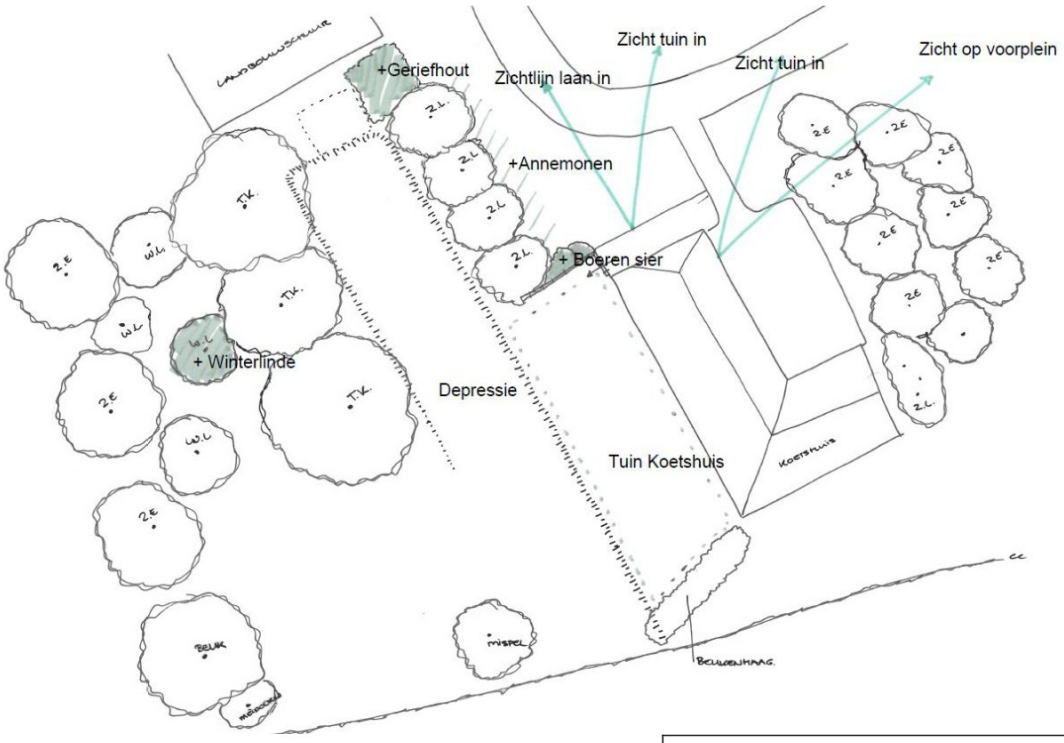
De volgende bomen en structuren blijven behouden:

- De vier dikke zomerlindes die samen een groene wand vormen;
- Drie tamme kastanjes met een behoorlijke leeftijd;
- De mispel in het verlengde van de kastanjes;
- De forse zomereik in de noordwesthoek;
- De grote beuk aan de zuidzijde nabij het water;
- De volgroeide meidoorn die een natuurlijke overgang vormt tussen beuk en oever;
- Twee forse eiken tussen de beuk en de zomereik;
- Drie winterlindes, aangevuld met een te planten vierde exemplaar om de structuur te herstellen;
- De onder begroeiing in de depressie, bestaande uit onder andere sneeuwklokjes, Italiaanse aronskelk, daslook en bonte dovenetel, blijft behouden. Alleen jonge opslag en verwilderde tuinplanten zoals berk, hulst, forsythia en laurierkers worden verwijderd;
- De forse beukenhaag aan de achterzijde van het koetshuis wordt gefaseerd teruggezet zodat deze weer in verhouding komt en duurzaam behouden kan blijven;
- Ook de onderbeplanting van daslook, boshyacinten, narcissen, lenteklokjes en maagdenpalm blijft gehandhaafd;
- De oevers worden extensief beheerd, met aandacht voor het behoud van de historische lijnen en het voorkomen van ongewenste opslag, terwijl de natuurwaarden zoveel mogelijk worden ontzien.

Aan de achterzijde van het koetshuis wordt de sterk uitgegroeide struikspirea grotendeels verwijderd, met behoud van enkele passende exemplaren. Ook een omgewaaide appelboom wordt weggehaald. Nieuwe pad begeleidende beplanting is opgenomen in het ontwerp voor de tuin achter het huis.

De huidige schutting en fietsenberging verdwijnen. Eventuele nieuwe bebouwing wordt niet langer verbonden door een dichte afscheiding, maar door een eenvoudig hekje. De overgang naar het schuurtje wordt vormgegeven met eenvoudige sierstruiken zoals hazelaar, boerenjasmijn, sering en vlier, passend bij het sobere karakter van het koetshuis.

Voor de rij zomerlindes worden geen struiken toegepast. Hier krijgen stinzenplanten een plek, waaronder bosanemonen die moeten worden verplaatst uit de te vervangen linde-eikenlaan. Ook narcissen behoren tot de mogelijkheden, zoals die nu ook al aanwezig zijn nabij de eiken naast het koetshuis.

Legenda:	
Z.E.	Zomereik
Z.L.	Zomerlinde
W.L.	Winterlinde
T.K.	Tamme kastanje
+	Nieuwe aanplant

Figuur 15: Beoogde werkzaamheden koetshuis/landbouwschuur

5.2 Werkzaamheden linde- en zomereikenlaan

5.2.1 Beoogd resultaat linde- en eikenlaan

Een volledig herstelde historische laanstructuur, passend bij het oorspronkelijke ontwerp van het landgoed. Na de werkzaamheden zie je een tweezijdige bomenrij met onder de bomen stinzenplanten en waarbij de oude zichtbomen behouden zijn gebleven. De solitaire linde, die iets verder het weiland in staat ten opzichte van de rij bomen, leidt vanaf het huis de blik richting het driepuntsbruggetje. Aan het einde van de laan trekken de eveneens behouden rode beuken en paardenkastanje de aandacht vanaf de entree van het landgoed en markeren zij het begin van de slingersloot.

5.2.2 Werkzaamheden en toelichting linde- en eikenlaan

De huidige lindes zijn aan het einde van hun levensduur gekomen. In het verleden zijn plaatselijk bomen vervangen, waardoor een onregelmatig laanbeeld is ontstaan. Uitstel van vervanging is niet wenselijk, omdat dan meerdere lanen gelijktijdig zouden uitvallen, wat zowel ecologisch als landschappelijk ongewenst is. Om het historische beeld te herstellen wordt de gehele laan opnieuw aangelegd, inclusief de eikenrij.

Vooraf worden de exacte posities, plantafstanden en historische maatvoering zorgvuldig ingemeten. Het gaat hier om het driehoeksverband en de hart op hart maat. Er lijkt een verspringing te zijn omdat men met 3.20m niet goed uit kwam aan 1 zijde en daar naar 3.40m is over gegaan. Daarbij wordt ook onderzocht of alle aanwezige lindes daadwerkelijk Hollandse lindes zijn.

Bij de heraanplant blijven enkele markante bomen behouden, waaronder de rode beuken en witte paardenkastanje bij de kruising richting huis en koetshuis, evenals de uitspringende solitaire linde in het midden van de laan die de monumentale middenlijn flankeert.

De bosanemonen die in de jaren 90 zijn gepland onder de lindes richting het Witte Huis worden verplaatst bij de vier lindes naast het koetshuis. Onder de eiken gaat het om historische populaties die we tijdelijk verplaatsen tijdens de werkzaamheden.

De werkzaamheden omvatten onder andere:

- Ecologische controle van de bomen;
- Soort bepaling van huidige lindes;
- Communicatie met bewoners, medewerkers en bezoekers;
- Bescherming van de bodem met rijplaten;
- Bescherming bestaande bomen en verplaatsing stinzen;
- Verwijderen van de bestaande bomen;
- Opkronen solitaire linde;
- Frezen van stobben;
- Bodemonderzoek en verbetering waar nodig;
- Selectie van geschikt plantmateriaal bij kwekerij;
- Aanplant van nieuwe lindes h.o.h. 3,40 m en zomereiken h.o.h. 4,53 m volgens historische maatvoering;
- Bescherming van de wortelzones voor verkeer;
- Nazorg, watergift en inboet.

5.3 Werkzaamheden tuin achter huis de Horte

5.3.1 Beoogd resultaat tuin achter de Horte

Een tuin die aansluit bij de periode 1858–1900, toen Diderica van Fridagh en later Johanna Adriana Sichterman bepalend waren voor de inrichting van dit deel van het landgoed. Visueel weerspiegelt de tuin de smaak van deze bewoners: bont en divers met kuipplanten, veel kleur en geur.

5.3.2 Werkzaamheden en toelichting tuin achter de Horte

Dode en slechte bomen en struiken worden verwijderd uit de border. Waardevolle heesters zoals zuurbes, mahonia en kerspruim worden waar nodig verjongd door terugzetten. Ook bestaande rododendrons worden teruggesnoeid zodat zij opnieuw vitaal kunnen uitlopen.

Paden worden opnieuw uitgezet volgens de historische lijnen en voorzien van strakke graskanten en worden uitgevuld met leemhoudend zand. Historische zichtlijnen worden hersteld waar deze in de loop der tijd zijn verdwenen.

Nieuwe aanplant bestaat uit kleinere bomen en heesters die passen binnen het sortiment van vóór 1900 en het tijdvak van Diderica en Johanna. Uitgangspunt is een rijke verzameling van soorten met verschillende bladstructuren, kleuren en geuren die regulier verkrijgbaar zijn van voor 1900.

Figuur 16: Prieel

Rond het prieel en direct nabij het huis krijgt geurbeleving extra aandacht. Omdat de historische bewoners plantenliefhebbers waren, wordt in principe gekozen voor losse exemplaren van veel verschillende soorten in plaats van grote groepen van één soort. Begin twintigste eeuw is er incidenteel in het gras een bloemenpoef aanwezig, deze wordt niet teruggebracht. Wel wordt onderzocht of kuipplanten met citrussen opnieuw een plaats kunnen krijgen.

De werkzaamheden omvatten onder andere:

- Bescherming van de bodem met rijplaten;
- Historisch niet correcte bomen en struiken verwijderen met aangepast materieel;
- Zichtlijnen vrijmaken van begroeiing;
- Van heesters die niet meer leverbaar zijn stekken maken. Daarna verjongen of terugzetten;
- Kunstmatige verhoging met stijlrand (2010) weer tot oorspronkelijke hoogte terugbrengen;
- Paden, gras en heestergroepen uitzetten;
- Waar nodig bodem verbeteren voor bomen en heesters;
- Bomen en heesters planten;
- Contouren paden uitzetten en breedte waar nodig corrigeren en aanvullen met leemhoudend zand;
- Gras doorzaaien;
- Water geven, nazorg en inboet;
- Buiten vorstseizoen kuipen en potten met exoten plaatsen indien mogelijk.

Figuur 17: Achterzijde Horte 189?

5.4 Werkzaamheden voorplein de Horte

5.4.1 Beoogd resultaat voorplein de Horte

Een entree passend bij een buitenplaats van de lagere adel aan het einde van de negentiende eeuw, ingebed in de formele en vroeg landschappelijke structuur van het landgoed. Visueel is vanaf het huis er vrij zicht op de tuin, terwijl ook vanuit de tuin het huis goed zichtbaar blijft. Het huis wordt aan weerszijden begeleid door groepen bomen en heesters, die aansluiten op de achterliggende tuin. De grindpaden ogen goed begaanbaar en berijdbaar en passen door hun kleurgebruik harmonieus binnen het historische beeld.

De strakke belijning van de grasstroken vormt visueel een helder contrast met de rijke kleuren en structuren van de heestergroepen. In het voorjaar kleuren de grasvelden door de aanwezigheid van stinzenplanten, zoals krokussen en sneeuwklokjes.

5.4.2 Werkzaamheden en toelichting voorplein de Horte

De leilindes uit de jaren zeventig worden verwijderd. Oude lindes aan het uiteinde van de toegangslaan en op het voorplein worden waar mogelijk verjongd door stekken of loten, zodat zowel de historische bomenstructuur als hun genetisch materiaal behouden blijven.

De padenstructuur en rijweg worden opnieuw uitgezet. Het huidige grove grind wordt vervangen door fijner grind in een historisch passende kleurstelling.

De beplanting aan weerszijden van het voorplein wordt opgeschoond en waar nodig aangevuld in samenhang met de tuin achter het huis. Technische voorzieningen zoals het fietsenhok en de warmtepomp worden zoveel mogelijk aan het zicht onttrokken. De randen van de borders worden zorgvuldig begeleid, waarbij waar mogelijk een grasstrook behouden blijft.

De werkzaamheden omvatten onder andere:

- Rijplaten ter bescherming van de bodem en al aanwezige stinzenplanten;
- Verwijderen foutief geplaatste leilindes en stobbes uitfrezen;
- Uitzetten contouren gras, grind en heestergroepen;
- Waar nodig bodem verbeteren voor bomen, heesters en gras;
- Grind afvoeren;
- Bomen en heesters planten;
- Eventuele opsluitrand grind aanbrengen;
- Grind aanbrengen;
- Gras doorzaaien;
- Water geven, nazorg en inboet.

5.5 Werkzaamheden voorwand in de hof voor de Horte

5.5.1 Beoogd resultaat voorwand in de hof voor de Horte

Een rijke en gevarieerde heesterwand die transparant is en de visuele zichtrelatie tussen hof en huis instant houdt. Dit met behoud van waardevolle oudere beplanting en een evenwichtige opbouw.

5.5.2 Werkzaamheden en toelichting voorwand hof voor de Horte

Bomen rond het hek worden opgekroond en waar nodig uitgedund om opnieuw doorzichten te creëren. Grote heesters en bomen worden zorgvuldig gesnoeid of verjongd. Rododendrons en kweeën worden teruggezet en coniferen uit de jaren zeventig, die zichtlijnen verstoren, worden verwijderd.

Waar nodig wordt de beplanting aangevuld met soorten uit dezelfde periode als de tuin achter het huis (1858–1900), zodat een samenhangend beeld ontstaat.

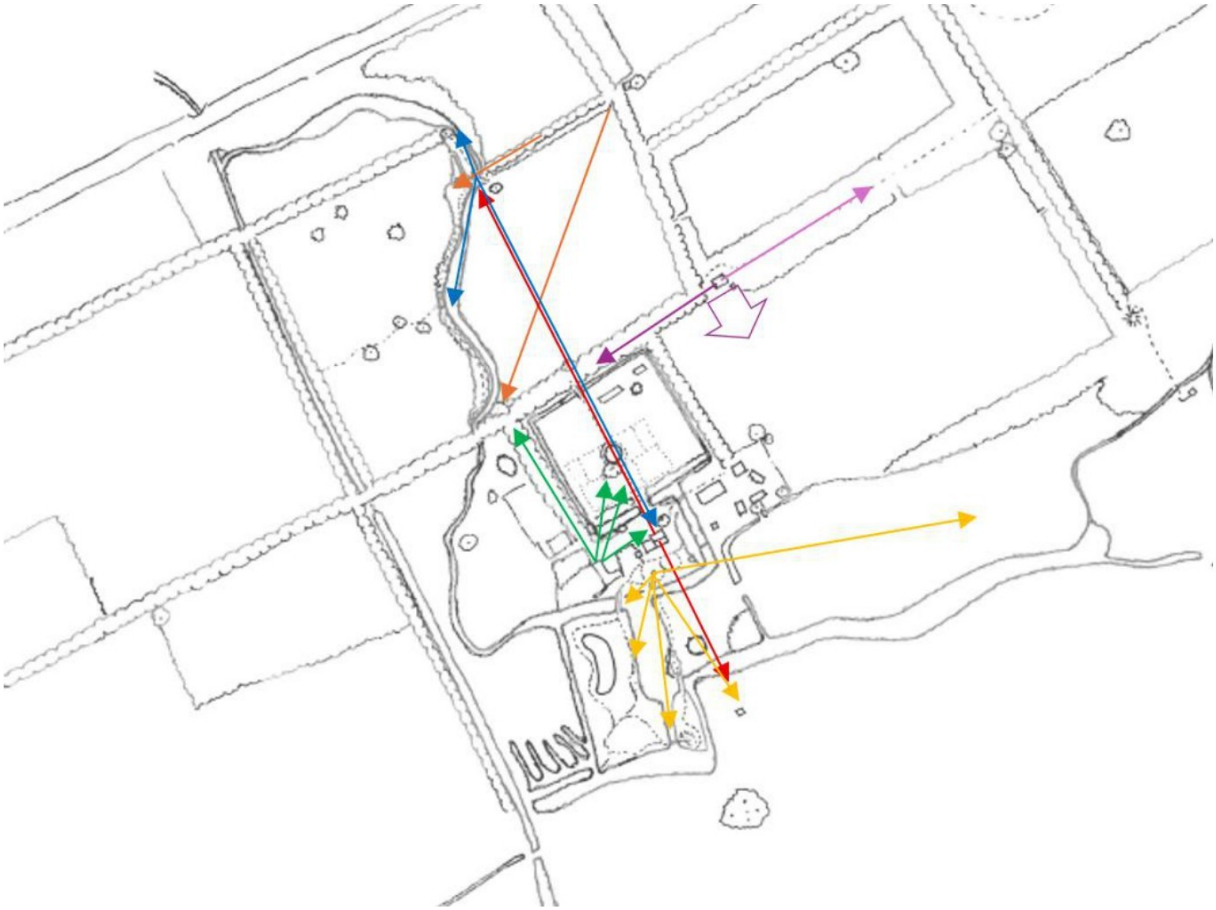
De voorwand heeft door de tijd heen verschillende verschijningsvormen gekend: van eenvoudige kuipplanten en eenjarigen tot een gemengde beplanting met vaste planten, heesters en kleine

boomvormers. Voor de huidige inrichting kiezen wij voor een rijke struikenborder met enkele boomvormers, omdat deze het beste aansluit bij de rest van de tuin en tegelijkertijd duurzaam beheert kan worden.

De werkzaamheden omvatten onder andere:

- Flora- en faunacheck;
- Communicatie met bewoners, publiek en personeel;
- Conifeer naast magnolia opkronen zodat magnolia minder waterlot gaat vormen;
- Bomen bij het hek opkronen door middel van zomersnoei om onevenwichtige groei reacties te voorkomen (in fases gedurende meerdere jaren);
- Van heesters die niet meer leverbaar zijn eventueel stekken maken, daarna verjongen of terugzetten;
- Coniferen verwijderen;
- Waar nodig bodem verbeteren voor bomen en heesters;
- Bomen en heesters bestellen en bij levering controleren;
- Bomen en heesters planten;
- Contouren van paden waar nodig corrigeren;
- Extra leemhoudend zand aanvullen in paden waar nodig;
- Gras doorzaaien en waar nodig eerst beluchten;
- Water geven, nazorg en inboet;
- Buiten vorstseizoen potten op sokkels plaatsen met historisch passende beplanting.

Bijlage 1: Zichtlijnen

Figuur 18: Zichtlijnen de Horte

Vanuit het huis (in het rood)

- De lange zichtlijn naar de driepuntbrug;
- Lange zichtlijn naar de duiventil, omkaderd door de bomenwand en boomgroepen die doordat ze verspringen extra diepte geven;
- Langs prieel naar de brug en naar het beekje;
- Langs het prieel naar de bomenwand.

Vanaf de driepuntbrug (in het blauw)

- Over het weiland langs de linde naar het huis. Deze is later dichtgezet met een schutting;
- Over het water naar het noorden;
- Over de slingersloot richting het zuidwesten.

Vanaf de entree van het landgoed (in het oranje)

- Schuin over het weiland naar de rode beuken en paardenkastanje;
- Vanuit het lindelaantje keek je op de donkere naaldboom op een kleine verhoging (tegen een achtergrond van eiken hakhout).

Vanuit het koetshuis (in het groen)

- Vanuit het raam aan de voorkant, de oprijlaan in;
- Vanuit het raam aan de voorkant, de tuin in;
- Vanuit het raam aan de zijkant, op het voorplein;
- Vanuit het raam aan de zijkant, de tuin in.

Vanuit het prieel (in het geel)

- Naar de bomenwand;
- Naar de parkbrug;
- Naar de achterste brug;
- Naar de duiventil;
- Naar de molen van Hoonhorst.

Vanaf het Engelse werkje (niet aangegeven op de kaart om het overzichtelijk te houden)

- Op de weilanden te westen ervan;
- Op verschillende plekken over de vijver. Het water lijkt ‘eindeloos’ door te stromen;
- Huis en weerspiegeling huis vanaf de oostelijke waterkant;
- Brug over de Emmertochtsloot met weerspiegeling;
- Bij de uitstulping aan de zuidzijde een zichtveld over de weilanden;
- Over het dijkje met bomen richting het westelijke weiland;
- Vanaf de parkbrug over het water naar het westen en richting het oosten naar de brug naar het beekje.

Vanuit het biljarthuisje (in het paars)

- De dwarse laan met lindes en eiken;
- Laan/bospad in;
- Zichtveld over het weiland.

Bijlage 2: Kaartset werkzaamheden

Voorplein– Horte project 1

De Horte

Gewenst resultaat

1:506

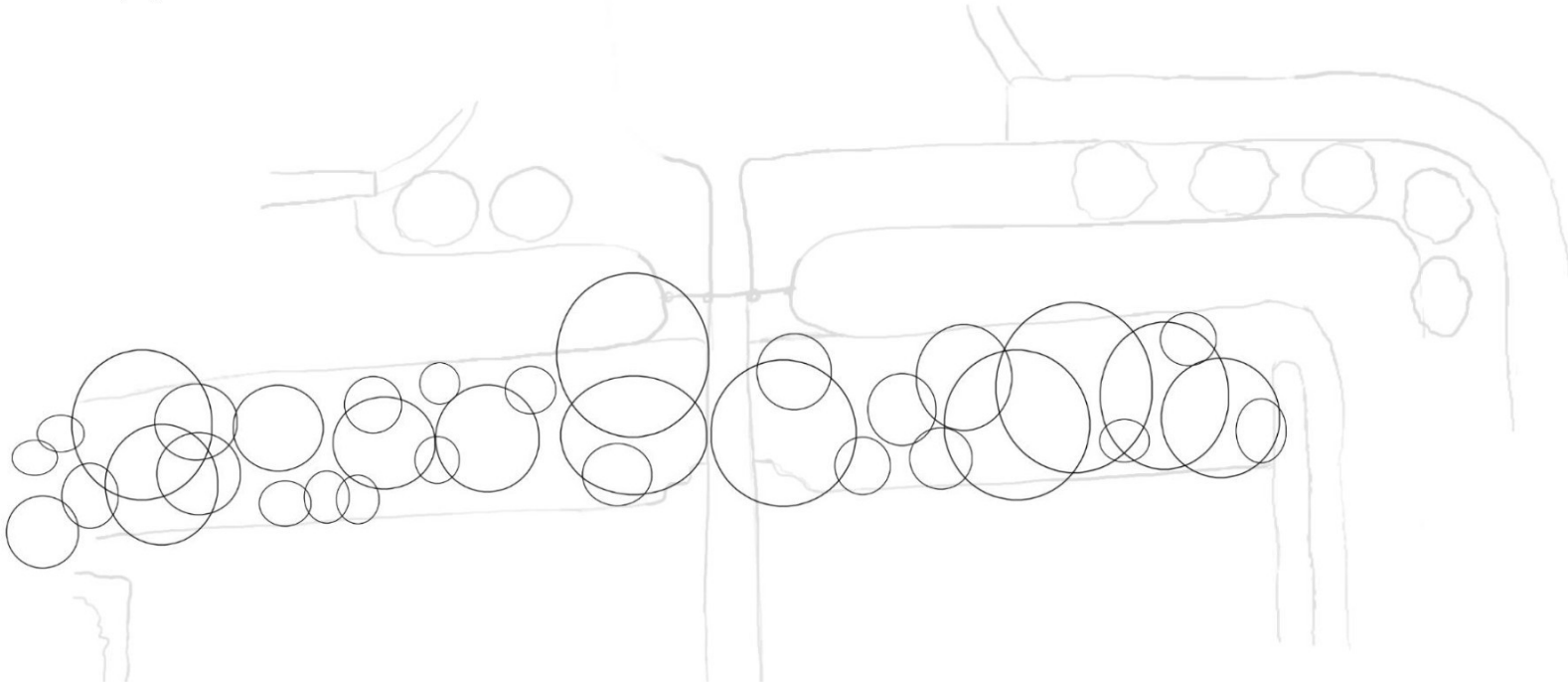
Legenda

- grens bescherming complex
- terreintypen voorplein
- opsluitband
- groot
- klein
- stobbe-trommel
- beuk
- gazon
- grasberm
- grof grind
- leempad
- bestrating
- asfalt

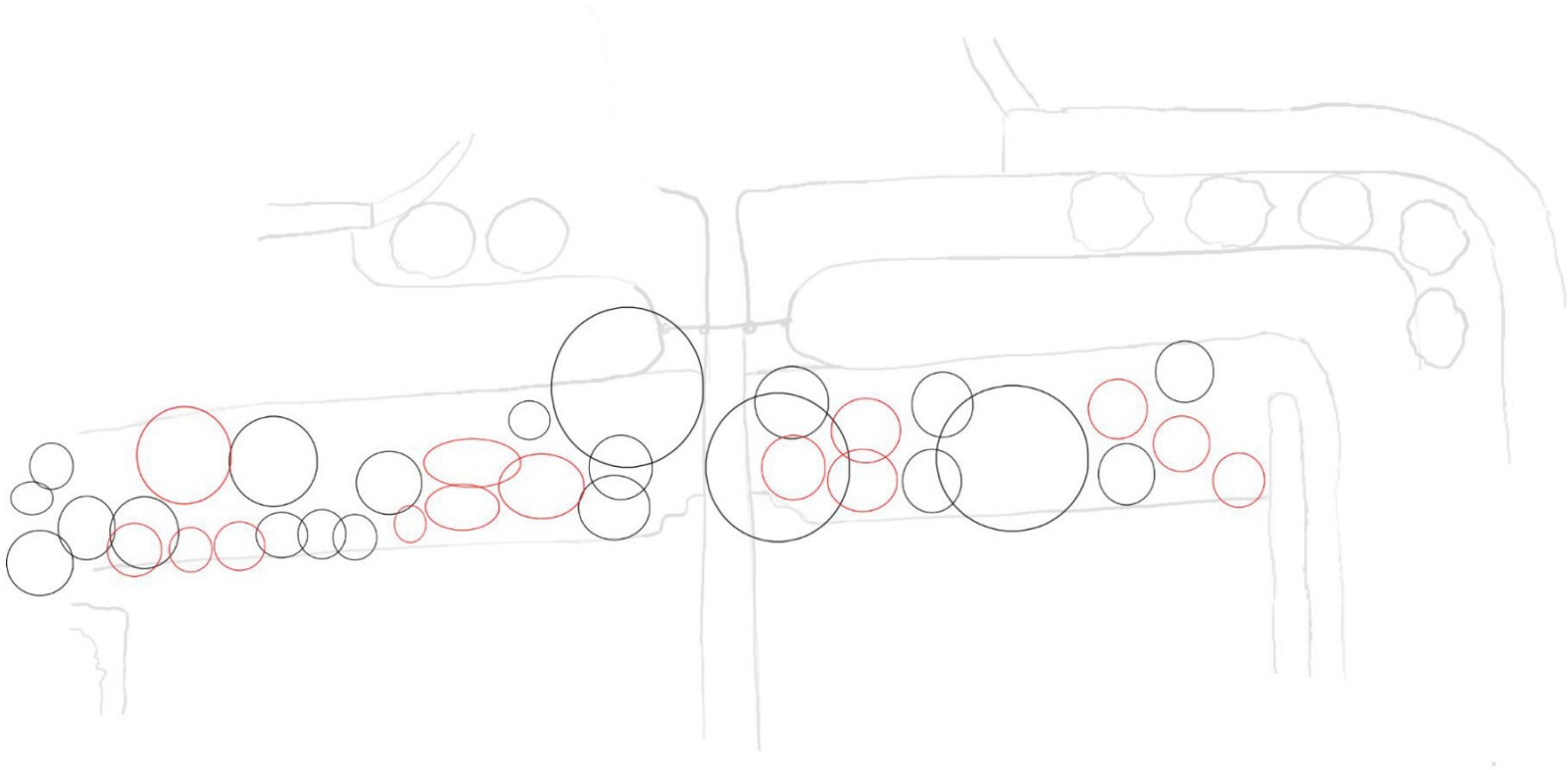
0 25 50 Meters

© Groenwacht Nederland: 22 juli 2024

Voorwand het Hof– Horte project 2

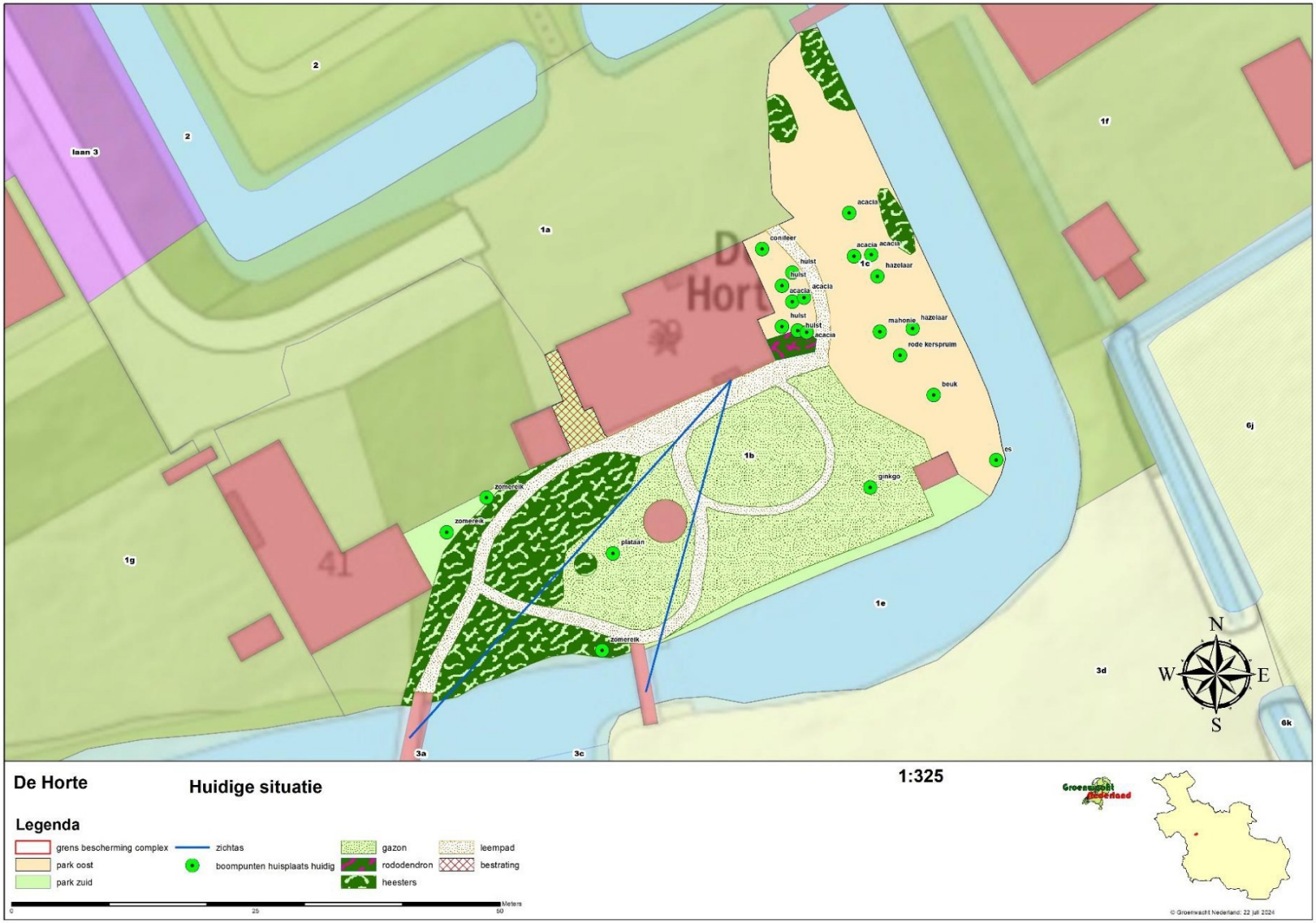

Huidige invulling

Gewenst beeld met herstelde meer open invulling

Zij- en achterpark – Horte project 3&4

De Horte

Gewenst resultaat

1:325

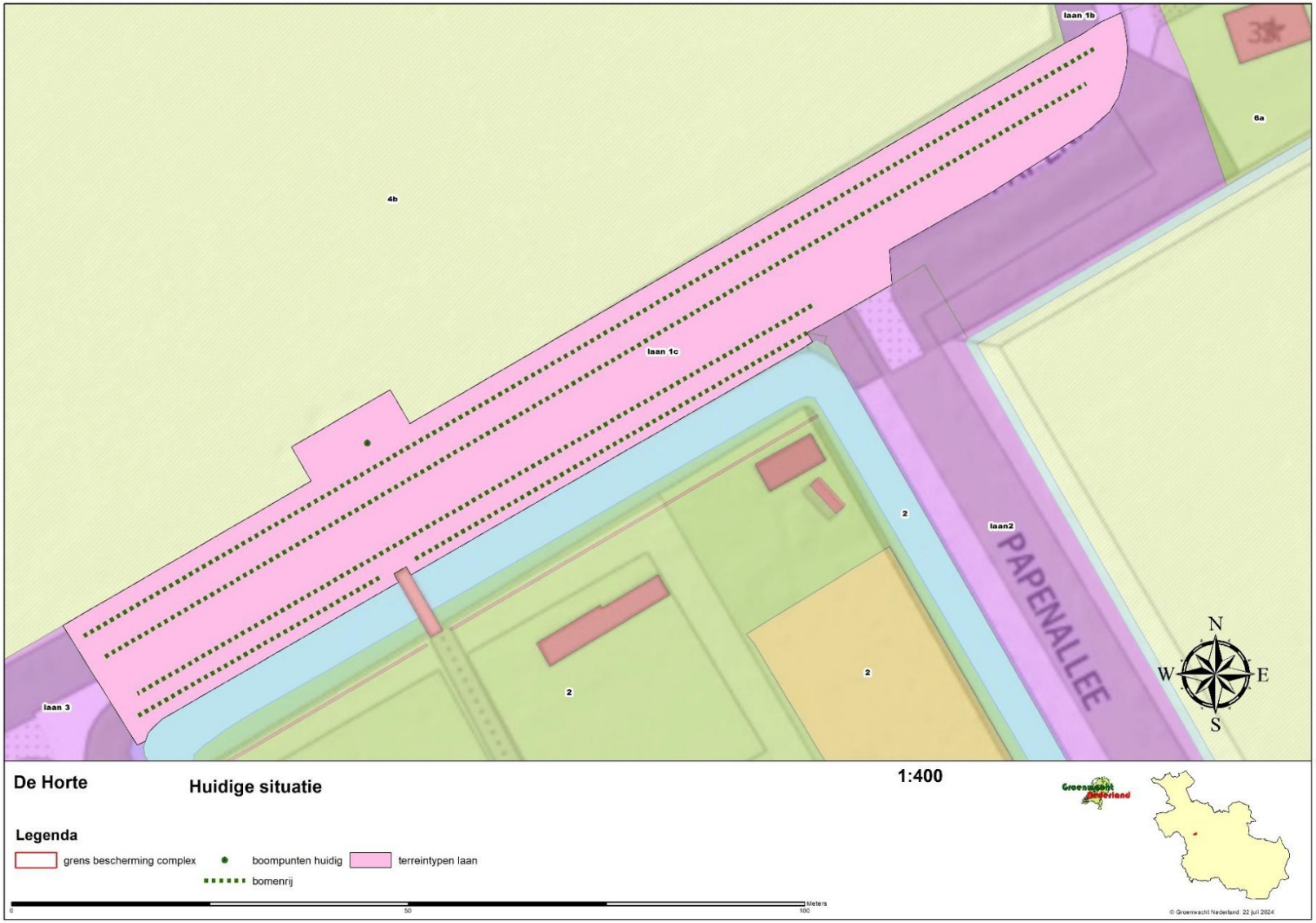
Legenda

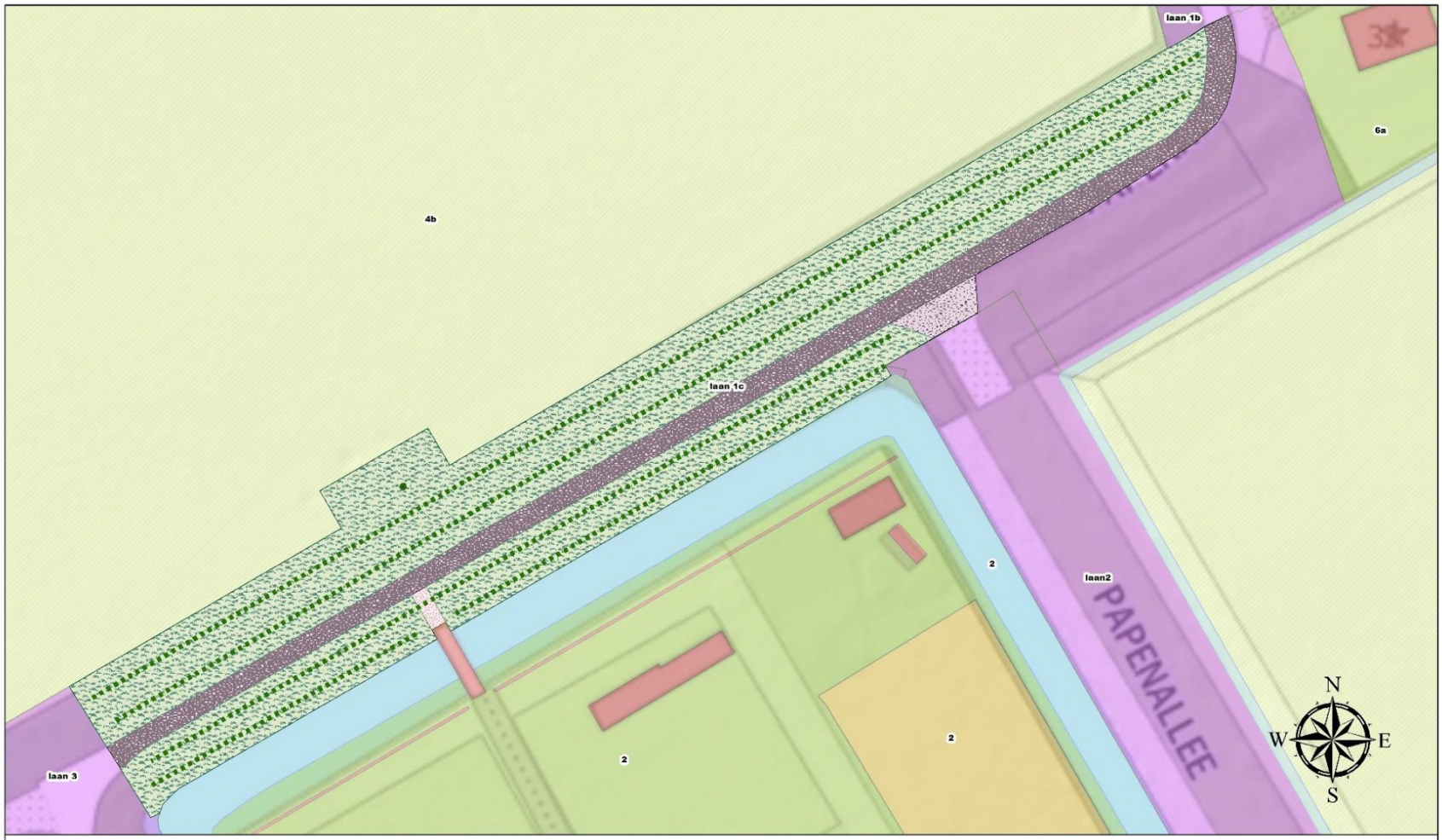
- grens bescherming complex
- park oost
- park zuid
- zichtas
- boompunten huisplaats gewenst
- gazon
- grasberm
- rododendron
- heesters
- leempad
- bestrating

0 26 50 Meters

© Groenwacht Nederland: 22 juli 2024

Oprijlaan – Horte project 5

De Horte

Gewenst reslutaat

1:400

Legenda

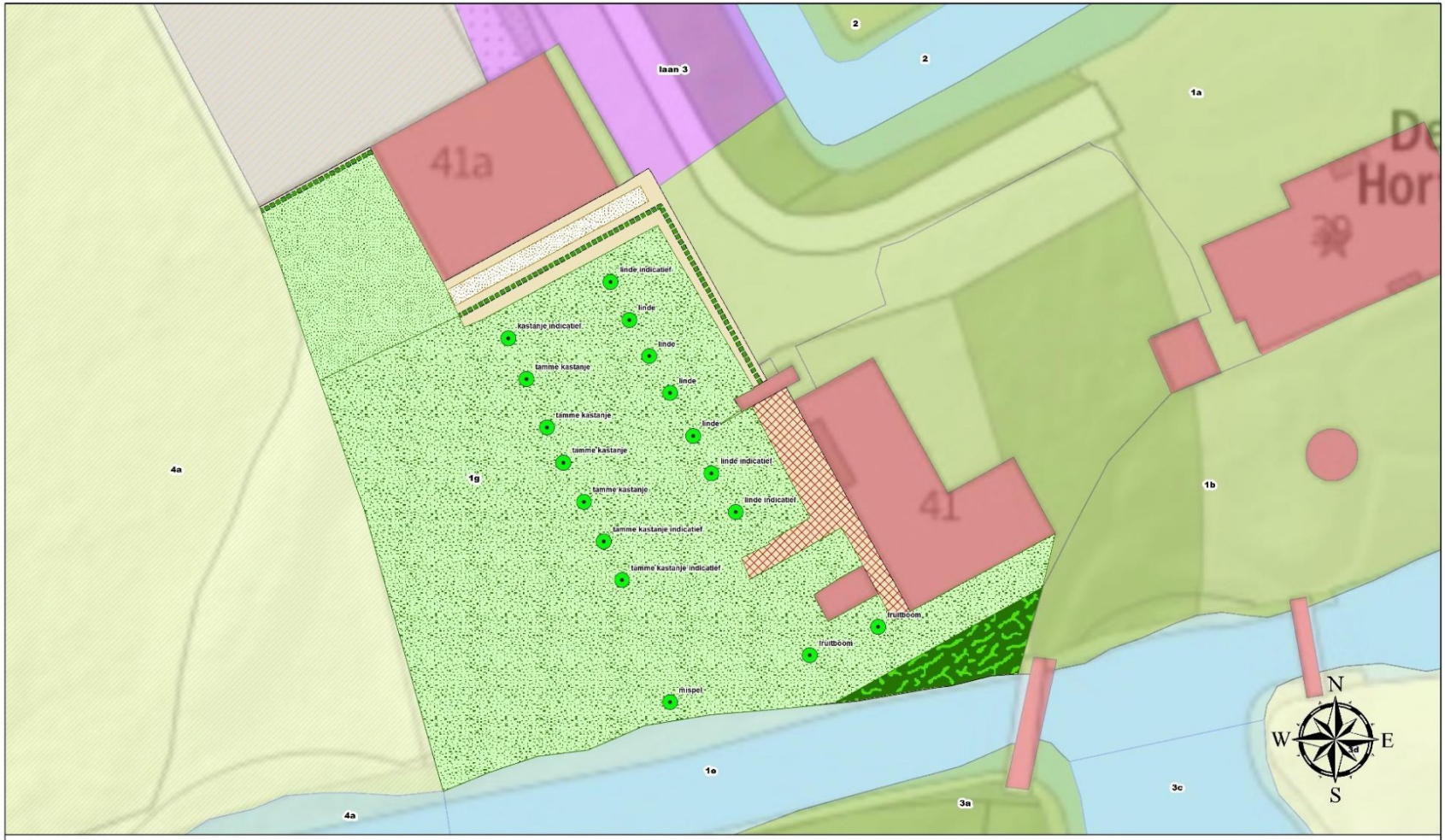
grens bescherming complex
boompunten gewenst
grasberm
grind
terreintypen laan
bomenrij
pad
asfalt

0 50 100 Meters

© Groenwacht Nederland: 22 juli 2024

Aanleg tegen Koetshuis – Horte project 6

De Horte **Gewenst resultaat**

1:300

Legenda

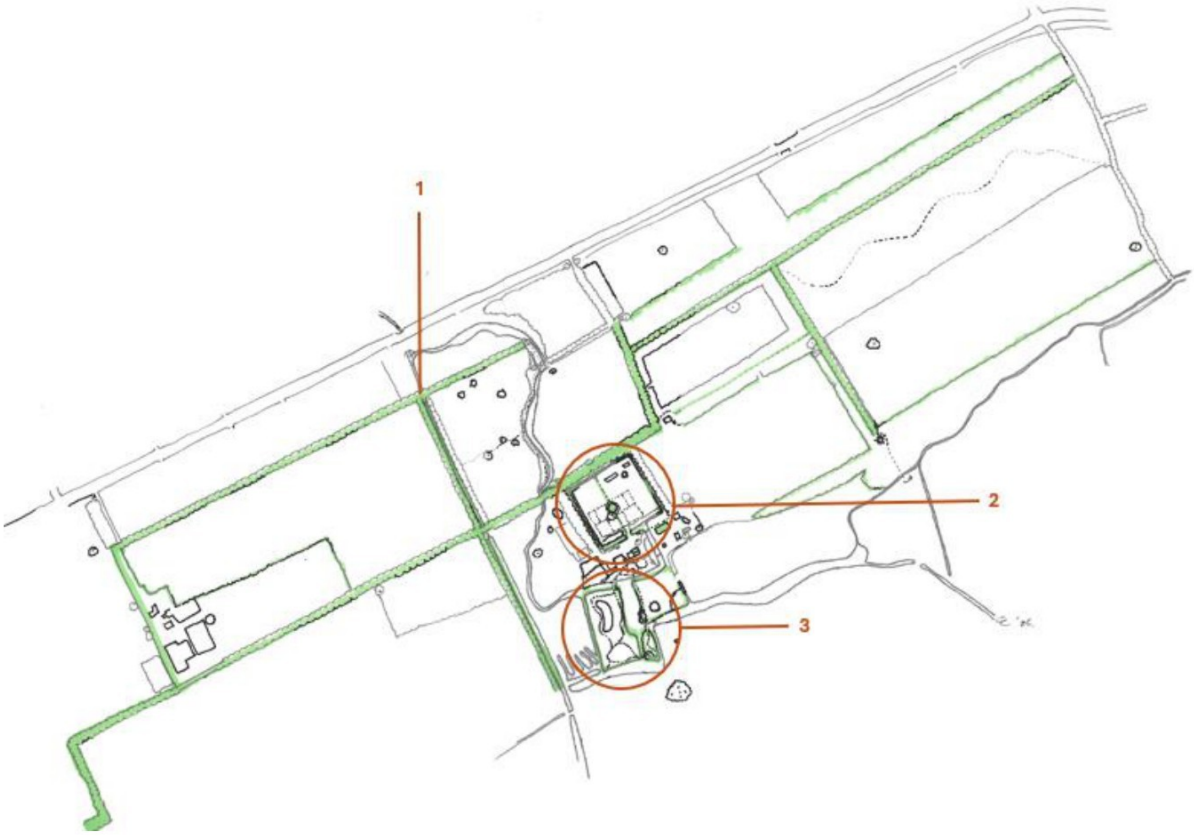
- grens bescherming complex
- terreintypen erf koetshuis
- haag koetshuis
- boompunten koetshuis gewenst
- gazon
- weide
- heesters
- pad
- bestrating

0 25 50 Meters

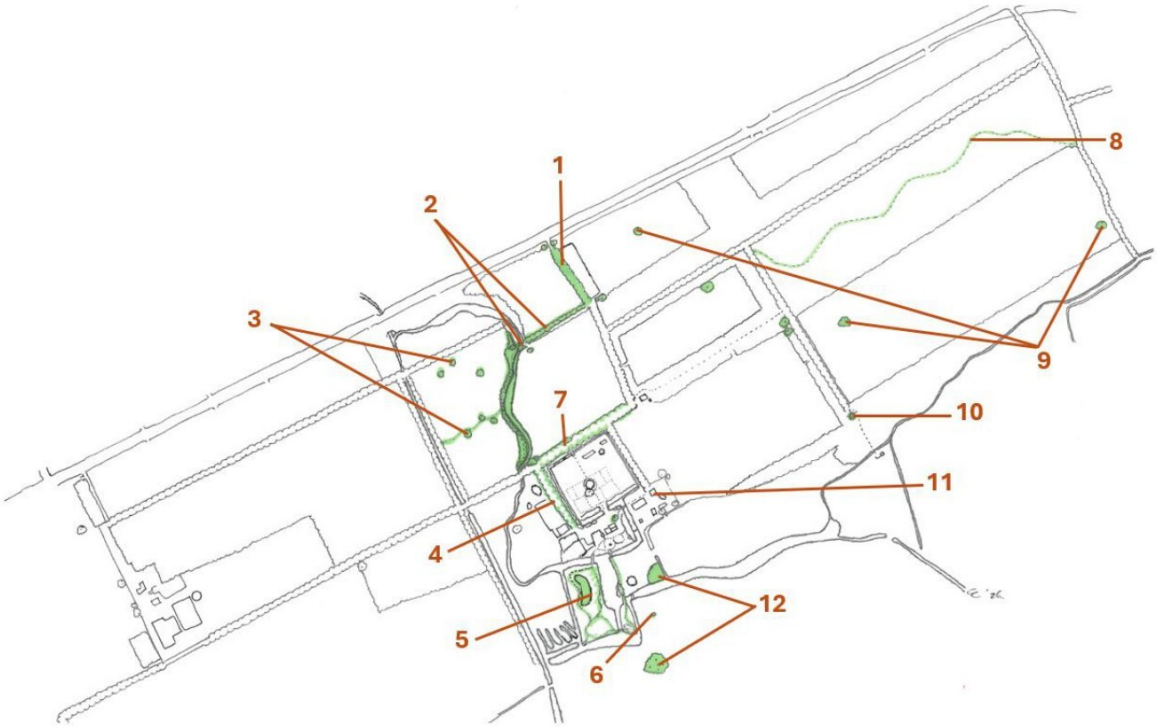
© Groenwacht Nederland: 22 juli 2024

Bijlage 3: Overzicht tijdlagen

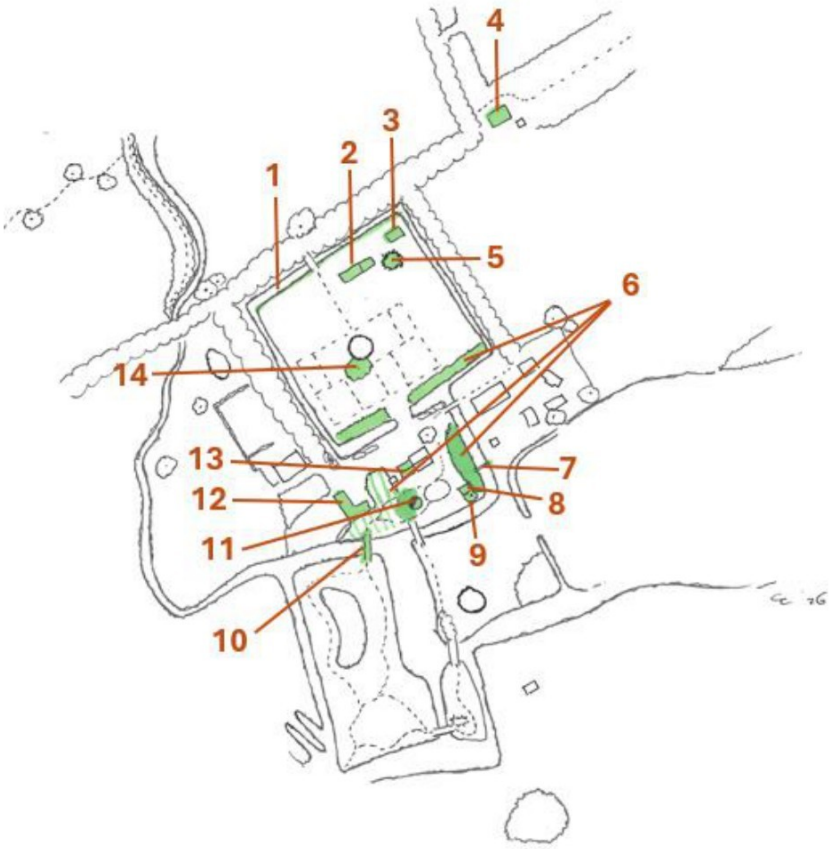
Huidige situatie met formele aanleg

Legenda:
1. Rechte lanenstructuur (in groen) met bosschages ten behoeve van de jacht
2. De Hof aangelegd als omgrachte nutstuin met kenmerkende middenas en vijver
3. Visvijvers waarvan de contouren van de eilanden behouden zijn

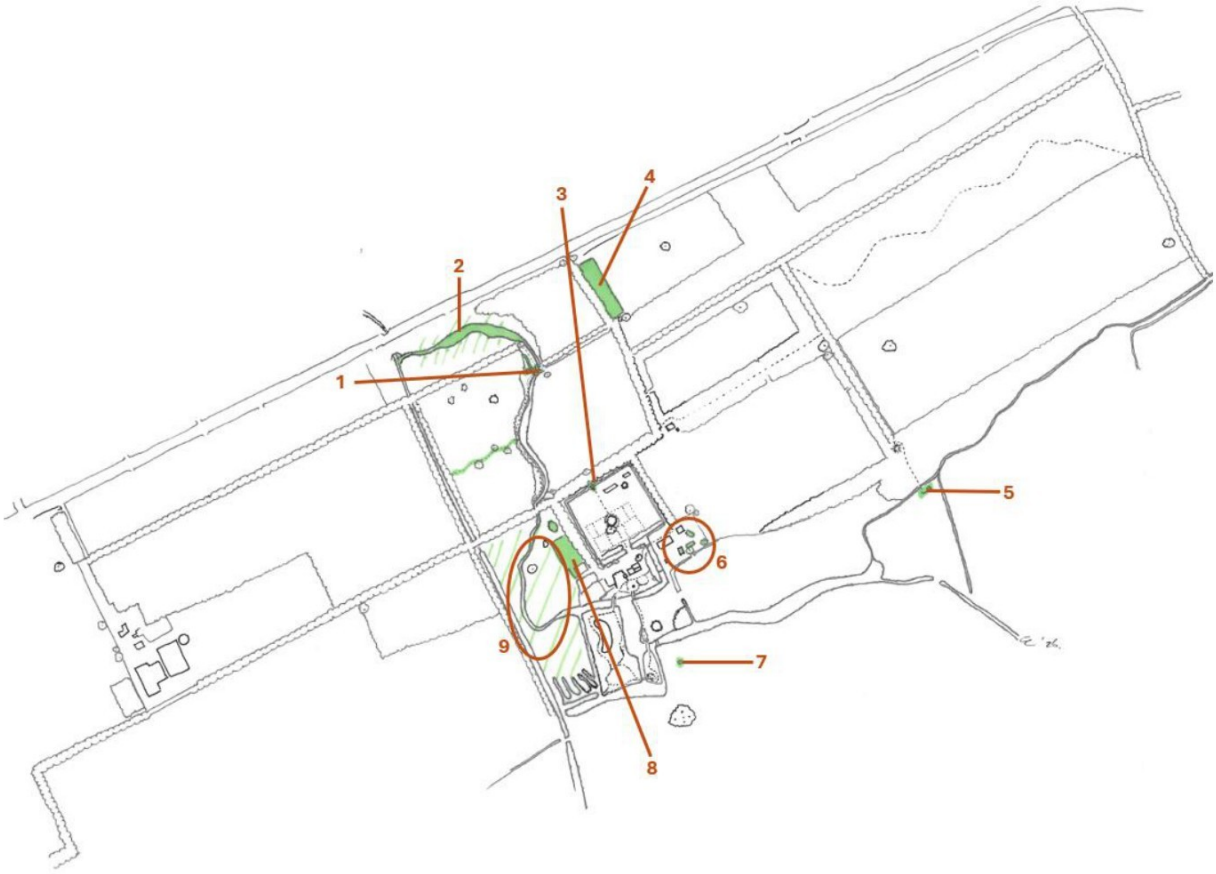
Vroeg landschappelijke aanleg fase 1

Legenda:
1. Nieuwe oprijlaan
2. Driepuntbruggetje met linde, naaldboom, slingersloot en lindelaan
3. Slingerpad door hakhout met bomen
4. Oprijlaan met aan de ene kant rode en de andere kant groene beuken
5. Engels parkje met vergraven vijvers en nieuwe paden en bomenwand
6. Duiventil
7. Dwarslaan van eiken en lindes
8. Slingerpad door hakhout
9. Diverse solitairen en zichtbomen. (N.B. voor de leesbaarheid niet allemaal aangestreept)
10. Kogelvanger
11. Schuur bij boerderij
12. Boomgroepen

Vroeg landschappelijke aanleg fase 2

Legenda:
1. Schutting rondom tuin ten behoeve van fruit
2. Kassen
3. Tuinschuurtje
4. Biljarthuisje/Witte huisje
5. Sequoia
6. Borders hof en tuin worden aangevuld met meer kleur en exoten. In de tuin staan ook citrussen in kuipen
7. Bruggetje naar Horteboer in verband met verzorging kippen
8. Kippenhok
9. Ginkgo
10. Parkbrug
11. Prieel
12. Koetshuis
13. Orangerie
14. Zwarte moerbei

Kaartje nieuwe toevoegingen waterschap en Landschap Overijssel

Legenda:
1. Nieuwe driepuntbrug
2. Emmertochtsloot vergraven met vistrappen en natuurinrichting
3. Ophaalbruggetje om publiek toegang tot tuin te geven
4. Parkeerplaats voor wandelaars
5. Vogelkijkscherm en platform
6. Diverse bijgebouwen
7. Duiventil
8. Parkeerplaats voor personeel
9. Natuurinrichting en vergraven Emmertochtsloot